

MADÁR ÉS KISEMLŐS ADATOK AZ ESZTERHÁZY KÁROLY EGYETEM BOTANIKUS KERTJÉBŐL (EGER)

VIG ZSÓFIA¹ – HOROTÁN KATALIN² – VARGA JÁNOS³

¹ *Biológia – földrajz osztatlan tanár szakos hallgató,* ²⁻³ *Eszterházy Károly Egyetem, Biológiai Intézet, Állattani tanszék. E-mail: vi.zso963@gmail.com*

Abstract: The bird fauna of the Botanical Garden of the Eszterházy Károly University Eger have been surveyed three times in 2016 (17 May, 17 June and 30 June). Altogether 23 bird species were observed including 23 protected and one strictly protected species. During our study we placed 5 bird-hovel into the garden of which 4 produced successful nestlings.

Bevezetés

A Botanikus Kertet 1967-ben létesítették. A kert, 2010 januárjában megkapta a „*Jelentős zöld felülettel rendelkező különleges terület*” besorolást, azaz a helyi védelmet. A kertben 2010 óta, *ex situ* fajvédelmi szaporító programokat indítottak el, az ország más botanikus kertjeiben dolgozó szakemberekkel és kutatókkal együttműködve.

Az alapítása óta eltelt évtizedek során az állagában leromlott Botanikus Kert teljes felújítására 2011 és 2015 között zajlott. Környezet és Energia Operatív Program keretében megvalósult rekonstrukció eredményeként a kert megújult, a rekonstrukció során teljes körű felújításra került a kert élőhelystruktúrája. 2015-től a Botanikus Kert tagja a Magyar Arborétumok és Botanikus kertek Szövetségének, így további több országos szakmai programokba is bekapcsolódott.

A kert mellett, hogy kiemelkedő, lehetőséget biztosít botanikai és természetvédelmi kutatásokhoz, jelentős az ismeretterjesztő szerepe, bemutató kertként és az oktatás gyakorlati helyszínéeként is működik, kellemes környe-

zetet biztosít a pihenéshez és kikapcsolódáshoz is. Az pihenés és kikapcsolódás céljára való hasznosítást biztosítja, hogy a kert korlátozottan, előzetes bejelentkezéssel látogatható. A megújult Botanikus Kert a látogatók számára többek között madárbarát programmal is kiegészítette kínálatát. Ismeretes, hogy a Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület (MME) 2002-ben indította el lakossági természetvédelmi akcióját, amelyhez a Botanikus Kert is csatlakozott.

A madarak és más állatcsoportok faj- és egyedszám növelésének alapfeltétele a természetes élőhelyeket leginkább felidéző növényzet megőrzése (és telepítése). Ebben a vonatkozásban a Botanikus Kert változatos növényfajai (és fajtái), fákkal, bokrokkal, gyepfoltokkal is tarkált élőhelystruktúrája, táplálkozó-, pihenő- és fészkelőhelyként egyaránt kedvező feltételeket biztosít a madarak számára.

Anyag és módszer

A Botanikus kert madárfaunájának tájékozódó jellegű felmérésére 2016. május 17. 2016. június.17, 2016. június 30. került sor. A felmérés során a kertben kirakott öt madárodú tartalmát is megvizsgáltuk. A botanikus kert területén megfigyelt madárfajok jegyzéke

Turdidae – Rigófélék

Turdus merula Linnaeus, 1758 – Fekete rigó, *Turdus philomelos* C. L. Brehm, 1831 – Énekes rigó

Sylviidae – Óvilági poszátafélék

Phylloscopus collybita Vieillot, 1818 – Csilpcsalpfüzike, *Sylvia atricapilla* Linnaeus, 1758, Barátposzáta – *Sylvia communis* Latham, 1787 – Mezei poszáta

Muscicapidae – Légykapófélék

Phoenicurus ochruros (Linnaeus, 1758) – Házi rozsdafarkú

Laniidae – Gébicsfélék

Lanius collurio Linné, 1758 – Tövisszúró gébics

Oriolidae – Sárgarigófélék

Oriolus oriolus (Linnaeus, 1758) – Sárgarigó

Sturnidae – Seregélyfélék

Sturnus vulgaris (Linnaeus, 1758) – Seregély

Passeridae – Verébfélék

Passer montanus (Linnaeus, 1758) – Mezei veréb

Paridae – Cinegefélék

Parus major Linnaeus, 1758 – Széncinege, *Poecile palustris* (Linnaeus, 1758) – Barátcinege, *Cyanistes caeruleus* (Linnaeus, 1758) – Kék cinege

Fringillidae – Pintyfélék

Fringilla coelebs Linnaeus, 1758 – Erdei pinty, *Carduelis chloris* Linnaeus, 1758 – Zöldike, *Carduelis carduelis* Linnaeus, 1758 –Tengelic

Emberizidae – Sármányfélék

Emberiza calandra (Linnaeus, 1758) – Sordély

Alaudidae – Pacsirtafélék

Alauda arvensis Linnaeus, 1758 – Mezei pacsirta

Hirundinidae – Fecskefélék

Hirundo rustica (Linné, 1758) – Füsti fecske

Picidae – Harkályfélék

Dendrocopos syriacus (Ehrenberg, 1833) – Balkáni fakopáncs, *Picus viridis* Linnaeus, 1758 – Zöld küllő

Accipitridae – Vágómadárfélék

Accipiter nisus Linnaeus, 1758 – Karvaly

Strigidae – Bagolyfélék

Otus scops (Linnaeus, 1758) – Füleskuvik

Eredmények

A Botanikus kert területén megfigyelt 23 madárfajból 21 védett és egy fokozottan védett. A kert területén madárodúk kihelyezésre kerültek, 5 odúból 4-ben seregélyek költése volt megfigyelhető (1. kép.).

1. kép. A madárbarát program keretében kihelyezett madárodú, fiatal seregélyfióka a fészekben
(fotó: Horotán Katalin)

Külön is említést érdemel a fokozottan védett füleskuvik jelenléte a kert területén. A bagolyalkatúak rendjét képviselő tizenhárom európai faj közül – a szakállas bagoly kivételével – mindegyik előfordulását bizonyították Magyarország területén. Közülük nyolc költ, a további négy faj csak alkalmanként fordul elő nálunk. A hazánkban szórványosan előforduló fokozottan védett füleskuvik *Otus scops* az egyetlen vonuló baglyunk. Öreg gyümölcsösök, ligetek idősebb fáinak odvában költ. A baglyok többsége elsősorban pockokat, egereket zsákmányol, a füleskuvik azonban inkább nagyobb rovarokat fogdos. A Botanikus Kert területén az állatrendszertani terepgyakorlat egyik alprogramjaként 2016. május. 17-én fénycsapdázást végeztünk. Ekkor lettünk figyelmesek a füleskuvik jelenlétére, mivel hosszú ideig ismételték vékony, huhogásra egyáltalán nem emlékeztető hangját a kert területén.

A Botanikus Kertben odúkészítő harkályok is megfigyelhetők voltak, ami kedvező lehet a későbbiekben, mivel az által készített, majd elhagyott üregek, odúk, több más odúlakó madárfaj fészkelésére és megtelepedésére (hazai madarak közül mintegy harminc faj), is lehetőséget biztosíthatnak majd.

A harkályok elhagyott üregeit emellett előszeretettel használják a többnyire éjszakai életmódot folytató pelefajok is nappali búvóhelynek vagy téli menedéknek. Ez a vizsgálatok során is igazolást nyert.

Bár az emlősök felmérésére nem került sor megemlítenénk, két fajt, a védett európai mókust (*Sciurus vulgaris*) és a hazánkban viszonylag ritka, fokozottan védett erdei pele (*Dryomys nitedula*) jelenlétét. A vizsgált időszakban mindkettő jelen volt a botanikus kert területén. Az erdei peléről ismeretes, hogy Megtelepszik faodúkbán és/vagy megfelelő nagyságú mesterséges fészekodúkbán is, az általunk megfigyelt erdei pele is a Botanikus Kertben kihegyezett egyik odúban volt megfigyelhető, a 2016. május 17-i fénycsapdázás során az odúkat átvizsgálva leltünk rá.

Köszönetnyilvánítás

A felmérés a BNPI és EKE Botanikus kert, Kutatás és természetvédelem Biodiverzitás és konzervációbiológia kutatócsoport tevékenységéhez kapcsolódóan készült.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- PÉNZESNÉ DR. KÓNYA ERIKA, DR. TÁBORSKÁ JANA, RAUSZ RITA (2013) – EKF Botanikus Kert (kiadvány)
- PÉNZESNÉ DR. KÓNYA ERIKA – A botanikus kert (2014) <http://ekfbotanika.ektf.hu/page/about>
- Open Biomaps adatbázis (2016) - http://openbiomaps.org/projects/eke_botgarden/
- Az Eszterházy Károly Főiskola botanikus kertjének megőrzése, helyreállítása KEOP-3.1.2/09-11